

Bijbelstudie: "Klaplopers en Nachtuilen"

Over aparte, vreemde en vergeten bewoordingen in de Bijbel

Het Hebreeuwse woord *riq* (רִיק), wat letterlijk 'leeg' of 'ijdel' betekent, wordt in de tekst van de Statenvertaling vaak vertaald met termen als "lichtvaardige" of "ijdele mannen". In de bijbehorende kanttekeningen (zoals bij Richteren 9:4 en Richteren 11:3) gebruikten de zeventiende-eeuwse vertalers ter verduidelijking synoniemen zoals leeglopers, landlopers en klaplopers om dit type 'waardeloze mannen' voor de lezer tastbaar te maken.

Het doel van deze studie is om te ontdekken hoe cultuur en taal door de eeuwen heen veranderen, en hoe oude Nederlandse woorden ons juist kunnen helpen om de diepere, scherpe betekenis van de Bijbeltekst te begrijpen.

1. De Ijsbreker:

Wat is een klaploper?

Voordat we de Bijbel openslaan, kijken we eerst naar onze eigen taal.

Vraag: Wat verstaat u vandaag de dag onder een 'klaploper'? (Denk aan: profiteur, uitvreter, iemand die leeft op andermans zak).

De historische achtergrond:

Vroeger was een 'klaploper' iemand die letterlijk met een 'klapper' of ratel over straat liep. Dit waren vaak melaatsen (leprozen) die door hun ziekte niet konden werken en moesten bedelen. Later verschoof de betekenis naar gezonde mensen die simpelweg misbruik maakten van de goedheid van anderen.

2. Schriftstudie: De 'Klaplopers' in de Bijbel

We gaan naar het Oude Testament, waar we dit slag volk tegenkomen in de geschiedenis van Abimelech en Jefta.

Lezen: Richteren 9:4 en Richteren 11:3 “En zij gaven hem zeventig zilverlingen uit het huis van Baäl-Berith, waarmee Abimelech ijdele en lichtvaardige mannen huurde, die hem achternaliepen.” (Richteren 9:4)

De Kanttekening ontrafeld

In de kanttekeningen van de Statenvertaling staat bij het woord 'lichtvaardige': "Dat is, arme, ijdele lieden, die nergens aan gebonden zijn, leeglopers, landlopers of klaplopers."

Vraag: Waarom koos Abimelech specifiek dit soort 'klaplopers' uit om zijn leger te vormen? Wat zegt dit over zijn eigen karakter en zijn plannen?

Vraag: In Richteren 11:3 verzamelt de verstoten Jefta ook 'ijdele mannen' om zich heen. Wat is het verschil tussen de klaplopers van Abimelech en de mannen van Jefta?

(Hoe loopt het met beide groepen af?)

3. Breder perspectief:

Meer 'vreemde' woorden

Het fenomeen van opmerkelijke taalbeperkingen is groter. De Statenvertaling en haar kanttekeningen staan vol met woorden die we nu prachtig, vreemd of grappig vinden, maar die een diepe lading dekken: De Nachtuil (Psalm 102:7): "Ik ben een steenuil der wildernissen." Dit woord werd gebruikt voor een eenzame vogel in de nacht. Het herinnert ons eraan hoe diep de psalmist zich verlaten voelde.

Snoeren (Psalm 16:6): "De snoeren zijn mij in lieflijke plaatsen gevallen." Dit heeft niets met touw te maken, maar met de meetsnoeren waarmee landgoederen en erfenissen werden opgemeten. Het betekent: mijn erfdeel, mijn levenslot, is prachtig.

Ingewanden (Filipenzen 1:8): Paulus schrijft dat hij naar de gemeente verlangt met de "innerlijke bewegingen [ingewanden] van Jezus Christus". Voor de zeventiende-eeuwer waren de ingewanden de zetel van diepe, barmhartige emoties (zoals wij nu 'het hart' gebruiken).

4. De Geestelijke Vertaling naar Nu

Een 'klaploper' is iemand die profiteert zonder zelf bij te dragen. Dit kunnen we ook spiegelen aan ons eigen geloofsleven.

Lezen: 2 Thessalonicenzen 3:10-11

"Want ook toen wij bij u waren, hebben wij u dit bevel gegeven: dat, als iemand niet wil werken, hij ook niet zal eten. Want wij horen dat sommigen onder u onordentelijk wandelen, die niet werken, maar klaplopen [ijdel bezig zijn]."

Gespreksvragen:

1. Bestaat er ook zoiets als een 'geestelijke klaploper'? Iemand die wel de zegeningen, de genade en de gezelligheid van de geloofsgemeenschap wil consumeren, maar niet bereid is om zijn of haar handen uit de mouwen te steken voor God of de naaste?
2. Hoe daagt het evangelie van Jezus Christus ons uit om júíst geen klaplopers te zijn, maar actieve dienaren?
3. De kanttekeningen noemen deze mannen "nergens aan gebonden". Waarom zijn mensen die 'nergens aan gebonden zijn' (geen bezit, geen vaste baan, geen familiebanden) extra vatbaar om mee te gaan in de plannen van een kwaadwillende leider zoals Abimelech? Hoe zien we dat mechanisme vandaag de dag nog terug in de wereld?
4. Woorden als ingewanden, snoeren en klaplopers veranderen door de eeuwen heen van betekenis. Wat leert dit ons over het vertalen van de Bijbel? Moeten we de taal altijd direct aanpassen aan de moderne tijd, of verlies je dan juist de historische en diepe betekenis die de kanttekeningen probeerden uit te leggen?
5. In Richteren 9 koopt Abimelech de klaplopers om met zilvergeld uit een afgodentempel (Baäl-Berith). Welke 'moderne afgoden' of verleidingen (zoals status, geld, gemakzucht) kunnen ons vandaag de dag proberen te huren of te verleiden om achter de verkeerde zaken aan te lopen?
6. De apostel Paulus werkte zelf hard als tentenmaker om niemand tot last te zijn. Waar ligt voor u persoonlijk de balans tussen 'volledig leven uit de genade en rust van God' (ontvangen) en 'actief aan het werk gaan in Gods Koninkrijk' (dienen)? Wanneer slaat het ontvangen door in geestelijk 'leeglopen'?